Мельник П. Ю.
Національний педагогічний університет імені
М.П. Драгоманова
(м. Київ)

АНАЛІЗ МЕТАФОР КРИТИЧНОГО ТА РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСІВ ЯК ПРИЙОМ УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

У сприйнятті багатьох метафора – фігура мовлення, широке розповсюдження якої викликано схожістю, подібністю, тотожністю гетерогенних об'єктів, що дозволяє репрезентувати предмет мовлення у непрямий і образний спосіб. Дослідники визначають метафоричну модель як бінарну, тобто таку, що паралелізує дві концептуально-смислові сфери, які взаємодіють між собою. М.Блек виділяє в метафорі буквальний основний та образний допоміжний суб'єкти. Взаємодія між ними відбувається як відбір, виявлення, структурування й організація допоміжним суб'єктом значущих характерних рис основного суб'єкта. Іншими словами, основний суб'єкт метафоричної моделі сприймається через фільтр якостей допоміжної системи [3, с. 29].

Дж.Лакофф та М.Джонсон назвали допоміжний суб'єкт метафори джерелом як вихідну точку метафоризації. Характеристики сфери-джерела слугують для образної інтерпретації основної частини, що отримала назву мішені, адже на неї відбувається зазначений вище переніс/трансфер/транспозиція/проєкція.

Серед функцій метафори можна виділити художньо-поетичну, пояснювальну та оціночну. Дві останніх особливо важливі для текстів публіцистичного та рекламного дискурсу, які обрані нами як навчальний матеріал у курсах лінгвокраїнознавства та лінгвокультурології. Щодо звертання до метафори у рецензіях як основного жанру критичного дискурсу доцільно згадати думку великого музиканта М.В.Юдіної: «Коли ми говоримо про мистецтво …, ми обов'язково стикаємося з недосконалістю наших понять і бідністю мовлення. Так, ми – жебраки, що намагаються описати дивовижний скарб» [2, с. 299].

У перевазі, яка надається тематиці вихідних понятійних сфер метафори, можна побачити прояв емпіричного досвіду та суб'єктивних інтенцій автора повідомлення. Разом з тим можна говорити і про певну культурну зумовленість: вихідні концептуальні сфери або джерела метафоричної експансії відбивають своєрідність тої чи іншої національної культури. Справді, пояснення й оцінка не можуть бути об'єктивними у тому плані, що вони не залишаються нейтральними по відношенню до національно-культурної ідентичності того, хто пояснює/оцінює. Особливості світосприйняття і світорозуміння яскраво

виявляються як у виборі образа-репрезентанта, так і у загальній ідейно-емоційній атмосфері тексту, яка відбиває цінності, норми, конвенційні установки культури. Отже тексти, у яких реалізовані метафори, можуть бути цінним джерелом таких фактів.

Проведене нами дослідження текстів-рецензій французьких журналів «Le Monde de la Musique», «Classica», «Télérama» виявило досить передбачуваний набір провідних сфер-джерел для метафор: мода, кіно, кухня та вина. Робота з відібраним корпусом таких текстів передбачає:

- ознайомлення із запропонованим матеріалом і складання для себе загального уявлення про нього;
- з'ясування особливого характеру таких текстів, які побудовані переважно як розгорнуті метафори;
- виявлення у запропонованих текстах лексичних рядів відповідної тематики: мода, кіно, кухня та вина;
- командна робота, яка передбачає розподіл студентів на групи й укладання кожною групою розширеного глосарію до однієї із зазначених тем. У подальшому розроблені тематичні словники стають надбанням усіх студентів (la mise en commun);
- робота з текстом, що відповідає стратегії вивчаючого читання, у формі детальних питань для розуміння змісту і смислу текстів [4, с. 76-77].

Наведемо приклад роботи з подібним текстом з посібника Melnik P. La France à travers la publicité. Volume I (К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2013):

1. Lisez la critique sur un disque Mozart. Qu'est-ce qui perce derrière l'analyse de l'interprétation musicale ?

Que la robe de mariée soit trop belle !

Dans une lettre célèbre à son père, Mozart affirme mettre un point d'honneur à composer pour ses chanteurs *« des airs taillés sur mesure, comme un habit bien coupé »*. Le timbre de la soprano américaine Danielle de Niese possède l'idéale taille mannequin pour se mouler sans retouche dans ces prêts-à-porter de luxe. Son interprétation du premier air d'Ilia, l'héroïne d'*Idomeneo*, la consacre top-modèle mozartien du moment.

Même s'il est de règle dans ce genre de récital, on regrettera néanmoins le décousu délibéré de ces extraits, enchaînant sans fil conducteur motet religieux et air profane (le banal duo *La ci darem la mano*, avec le Don Juan de Bryn Terfel, constituant carrément un accroc). Cette réserve émise, ne nous plaignons pas, en découvrant le vibrant « Laudate Dominum » des *Vêpres d'un confesseur*, qui clôt ce récital lyrique à la façon d'une présentation de collection, que la robe de mariée soit trop belle ! En premier d'atelier, ennemi du flou mais expert en broderie, le vétéran Charles Mackerras tire habilement son épingle orchestrale de cette séance d'essayage.

Gilles Macassar

Télérama, № 3156, P.53 *The Mozart album* *Danielle de Niese (soprano), Orchestra of the Age of Enlightenment , Sir Charles Mackerras (direction)*
1 CD Decca/Universal.

2. Relevez dans le texte le lexique relatif à la mode (taillé sur mesure, un habit bien coupé, l'idéale taille mannequin, mouler, sans retouche, les prêts-à-porter de luxe, le top-modèle, décousu, le fil, un accroc, une présentation de collection, la robe de mariée, le premier d'atelier, le flou, la broderie, tirer son épingle (du jeu), la séance d'essayage).

3. Selon la logique de métaphore, comment sont distribués les rôles du corps de métier de la mode *(couturier, premier d'atelier, petite main, mannequin, top-modèle)* aux musiciens *(chanteuse, chef d'orchestre, instrumentistes, compositeur)*?

Рекламні тексти відрізняються від розглянутих вище текстів-рецензій передусім своєю гетерогенною природою: у них поєднуються вербальні та зображальні семіотичні системи, що збільшує також їх привабливість у якості навчального матеріалу. Ступінь їх розповсюдження незрівнянно вищий. Об'єднуючим моментом для текстів обох видів є їх метафоричний характер, а також намір адресанта повідомлення вплинути на його адресата. Рецензії, крім певної констатації ситуації, виконують завуальовану рекламну функцію, спонукають спожити певний продукт або втриматись від його споживання.

На самому початку роботи з рекламою взяті разом рекламні тексти метафоричного характеру дозволяють охопити все розмаїття і цілісність соціокультурної дійсності. Вони нагадують студентам вивчене раніше або отримане з додаткових джерел інформації на рівні основних лексичних одиниць з національно-культурним компонентом семантики. Студентам пропонується заповнити наступну таблицю, яка наводиться у скороченому вигляді. Її структура відповідає викладеним вище положенням інтеракціоністської концепції метафори і містить також колонку для додаткових асоціацій:

Comparé	***Comparat***	***Lexique à charge culturelle partagée***
Brosses à dent	*Drapeau bleu-blanc-rouge*	*St Martin, St Denis, black-blanc-beur*
Café de Colombie	*Viticulture française*	*L'Alsace, la Champagne, la Bourgogne, le Languedoc, le Bordelais, la vallée de la Loire*
Champagne Moët et Chandon	*Robe de haute couture*	*Christian Lacroix, Karl Lagerfeld, Christian Dior, Jean-Paul Gaultier, Nina Ricci*

Champagne Moët et Chandon	*Jardin à la française*	*Versailles, André Le Nôtre, l'esprit cartésien*
Traiteur Martinet	*Palette de peintre avec les aliments au lieu des couleurs*	*Georges de La Tour, Nicolas Poussin, Antoine Watteau, Eugène Delacroix, Claude Monet. La quiche lorraine, les escargots, les huîtres aux poireaux, le rôti de porc aux fruits exotiques, la charlotte chaude aux pommes*
Télécom	*Crèche de Noël*	*Les fêtes de fin d'année, l' Epiphanie, la Chandeleur*
Baileys	*Bûche de Noël*	*Les huîtres, le fois gras, la dinde aux marrons*
Volvo 850	*Louis XIV*	*Roi-Soleil, le Grand Siècle, « les deux Baptiste »*
Renault Espace	*Auvergne*	*Le Puy de Dôme (département 63), le Massif Central*
Chaussures françaises	*Pont Alexandre III*	*Le Pont Neuf, la basilique de Saint Denis, la place de la Concorde, le Palais Garnier, la Sante-Chapelle*

У відомих нам зверненнях до теми використання матеріалів критичного дискурсу йдеться про формування комунікативної компетентності у письмі [1, с. 105-119]. Нас цікавило насамперед удосконалення вмінь адекватного сприйняття автентичних матеріалів.

Список використаних джерел

1. Мельник Є. Ю. Слобоженко Р. А. Дидактична експлуатація текстів рецензій у навчанні іншомовного спілкування (на матеріалі сучасної преси). *Україна і світ: перспективи та стратегії розвитку:* електронний збірник наукових праць. № 2. Випуск 7. Київ : ННІМВ НАУ, 2018. С. 105-119. URL: http://imv.nau.edu.ua/images/stories/201812/ ukrisvit0218.pdf (дата звернення: 18.04.2021).
2. Юдина М. В. Мысли о музыкальном исполнительстве. *Статьи. Воспоминания. Материалы* / М. В. Юдина. Москва: Советский композитор. 1978. С.299–304.
3. Black M. More about metaphor. *Metaphor and thought.* Cambridge. 1993. P.19–42.
4. Melnik P. La métaphore sur tous les tons. *Le Français dans le monde.* 2010. № 367. P. 76–77.